

ВИСНОВОК
ПРО НАУКОВУ НОВИЗНУ, ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ПРАКТИЧНЕ
ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ

Ковальчук Катерини Сергіївни «Особливості морфогенезу яєчників
потомства щурів після введення прогестерону самкам під час вагітності»
(анатомо-експериментальне дослідження)
на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 22 Охорона здоров'я
за спеціальністю 222 «Медицина»

Комісія, створена згідно з Наказом ректора Запорізького державного медичного університету № 565 від 23.12.2019 р. у складі: завідувача кафедри гістології, цитології та ембріології ЗДМУ, доктора медичних наук, професора Сирцова В.К. (голова) та рецензентів: доктора медичних наук, професора кафедри гістології, цитології та ембріології ЗДМУ Євтушенко В.М., кандидата медичних наук, професора кафедри акушерства, гінекології та репродуктології ФПО ЗДМУ Авраменко Н.В., проаналізувала результати та повноту виконання здобувачем ступеня доктора філософії, аспірантом кафедри анатомії людини, оперативної хірургії та топографічної анатомії Ковальчук Катериною Сергіївною освітньо-наукової програми, індивідуального плану наукових досліджень, ознайомила з текстом дисертації та опублікованими науковими статтями і тезами за напрямом дисертації, висновком Комісії з біоетики Запорізького державного медичного університету № 14 від 19.12.2019 року, комісії з перевірки первинної документації, Експертним метрологічним висновком від 09.01.2020 р. № 309, а також заслухала доповідь основних положень дисертаційної роботи здобувача у вигляді презентації на фаховому семінарі та відповіді здобувача на запитання учасників фахового семінару.

Актуальність теми дисертації. На сьогодні у акушерсько-гінекологічній практиці широко застосовуються гормональні препарати (зокрема різні лікарські форми прогестерону) у випадках загрози переривання вагітності, при багатоплідній вагітності. Однак у зв'язку з досить частим використанням препаратів жіночих статевих гормонів у вищезгаданих випадках виникає питання щодо можливості виникнення негативних віддалених наслідків у потомства. З огляду на те, що, морально-етичні аспекти проблеми роблять неможливим дослідження наслідків пренатального впливу прогестерону у людей, вирішено змоделювати експериментальне введення гормону вагітним лабораторним щурам. Деякими авторами було досліджено особливості співвідношення строми та паренхіми яєчників тварин у нормі, однак недостатньо даних щодо співвідношення фолікулів різних типів протягом життя тварини, особливостей формування пулу примордіальних фолікулів. Недостатньо вивченим є питання клітинного складу яєчників, більш детального

вивчення потребують питання щодо співвідношення популяції фіброblastів, фіброцитів, макрофагоцитів, тучних клітин. Актуальним є питання щодо динаміки вмісту колагенових волокон III типу в яєчниках потомства щурів після впливу прогестерону у внутрішньоутробному періоді.

Враховуючи недостатню вивченість цих питань, дисертаційна робота Ковальчук Катерини Сергіївни на тему: «Особливості морфогенезу яєчників потомства щурів після введення прогестерону самкам під час вагітності» (анатомо-експериментальне дослідження) безсумнівно є актуальною і практично важливою.

Новизна дослідження та одержаних результатів. Вперше встановлено, що у яєчниках потомства експериментальних тварин простежувались зміни темпів дозрівання та співвідношення типів фолікулів. Вперше встановлено виснаження популяції макрофагоцитів та дендритних клітин у яєчниках потомства тварин, народжених від самиць із порушеним гормональним статусом. Було уточнено динаміку та співвідношення фіброblastів та фіброцитів у потомства тварин, отриманих від самиць, яким вводили прогестерон під час вагітності. Встановлено, що у потомства тварин, народжених від самиць, що отримували прогестерон у період вагітності відмічали вірогідне відставання показника відносної площі судинного русла та вірогідне збільшення вмісту сполучної тканини та колагенових волокон. Розширено поняття про особливості експресії білків p53 та bcl-2 у гранульозних клітинах фолікулів.

Теоретичне значення отриманих результатів. Проведене дослідження дозволяє поглибити уявлення щодо особливостей постнатального розвитку, будови яєчників та їх реактивність після впливу жіночих статевих гормонів у внутрішньоутробному періоді.

Практичне значення отриманих результатів. Отримані результати розширюють знання про особливості будови яєчників лабораторних щурів у постнатальному періоді розвитку в нормі та після дії прогестерону під час вагітності та мають теоретичне і практичне значення для морфологів, гістологів. Основні положення дисертаційної роботи впроваджені у навчальний процес на кафедрі анатомії людини, оперативної хірургії та топографічної анатомії Запорізького державного медичного університету, на кафедрі оперативної хірургії та клінічної анатомії Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова, на кафедрі анатомії людини, анатомії та оперативної хірургії ДЗ «Дніпропетровської медичної академії МОЗ України», на кафедрі клінічної анатомії та оперативної хірургії Української медичної стоматологічної академії, на кафедрі оперативної хірургії та топографічної анатомії ДВНЗ «Тернопільського державного медичного

університету імені І.Я.Горбачевського МОЗ України», на кафедрі анатомії людини імені М.Г.Туркевича Буковинського державного медичного університету, що підтверджується відповідними актами впровадження.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертаційне дослідження базуються на достатній кількості експериментального матеріалу (яєчники 168 лабораторних щурів) із застосуванням сучасних лабораторних та інструментальних методів дослідження та методів статистичної обробки матеріалу.

Комісією з питань біоетики Запорізького державного медичного університету (протокол № 14 від 19.12.2019 р.) підтверджено, що дисертаційне дослідження не суперечить сучасним вимогам біоетики та морально-етичним нормам. Було перевірено достовірність первинних матеріалів дисертації комісією, яка була створена наказом ректора Запорізького державного медичного університету № 322 від 03.10.2016 р. «Про склад комісії з перевірки первинної науково-дослідної документації ЗДМУ», у складі: головуєчий – д.мед.н., професор Усачова О.В.; секретар – д.біол.н., доцент Павлов С.В. (медико-біологічний напрямок); д.мед.н., професор Ганчева О.В.; головний метролог Марченко С.М. Первинну документацію оформлено відповідно до існуючих вимог, результати досліджень оброблено на персональному комп'ютері із використанням сучасних статистичних методів. За обсягом та характером досліджень зміст первинної документації повністю відповідає даним, наведеним в дисертаційній роботі. Робота виконана дослідницької апаратурі із відповідною метрологічною повіркою. За результатами повірки дослідницької апаратури видано Експертний метрологічний висновок № 309 від 09.01.2020 р.

Повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих працях. Основні наукові положення дисертації опубліковані в наукових журналах та представлені в тезах на науково-практичних конференціях та з'їздах. В опублікованих наукових роботах дисертант самостійно виконала експериментальну частину дослідження, набір гістологічного матеріалу та проаналізувала отримані результати.

За матеріалами дисертації опубліковано 12 наукових праць, з яких 3 статті в журналах, що включені до переліку наукових фахових видань України та 1 стаття у науковому зарубіжному виданні країни, яка входить до Європейського Союзу (Німеччина), а також 8 тез науково-практичних конференцій та з'їздів.

Конкретний особистий внесок дисертанта в одержання наукових результатів, що виносяться на захист. Мету та задачі дослідження було сформульовано із науковим керівником. Автором самостійно проведено

патентний пошук, проаналізовано літературні посилання. Також здобувач самостійно виконувала моделювання гормонального порушення у вагітних самиць шляхом введення розчину прогестерону тваринам, проводила статистичну обробку матеріалу, проаналізувала отримані результати. Всі розділи власних досліджень, висновки та аналіз отриманих результатів дисертації оформлені автором самостійно. Здобувачем сформульовано висновки, які повністю відповідають поставленим задачам. Дисертантом підготовлено матеріали для наукових публікацій та для впровадження наукових розробок у діяльність навчальних закладів.

Апробація результатів дисертації. За рішенням Вченої ради Запорізького державного медичного університету МОЗ України та наказу ректора ЗДМУ № 565 від 23.12.2019 р. фаховий семінар з попередньої експертизи дисертації відбувся 29.01.2020 р. на кафедрі анатомії людини, оперативної хірургії та топографічної анатомії під головуванням завідувача кафедри гістології, цитології та ембріології ЗДМУ, д.мед.н., професора Сирцова В.К. та за участю призначених рецензентів (професора, д.мед.н., Євтушенко В.М., професора, к.мед.н. (д.н. з держ.упр.) Авраменко Н.В.), а також запрошених співробітників кафедр анатомії оперативної хірургії та топографічної анатомії, гістології, цитології та ембріології, нормальної фізіології, патологічної фізіології, мікробіології, вірусології та імунології, патологічної анатомії та судової медицини Запорізького державного медичного університету МОЗ України.

Недоліки дисертації щодо її змісту та оформлення. Дисертаційна робота Ковальчук Катерини Сергіївни на тему: «Особливості морфогенезу яєчників потомства щурів після введення прогестерону самкам під час вагітності» (анатоמו-експериментальне дослідження) є закінченим науковим дослідженням, в якому отримані нові наукові результати. Принципових зауважень щодо дисертації немає, окремі незначні помилки не зменшують загальну цінність дисертації.

Відповідність дисертації вимогам, що пред'являються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. Дисертаційна робота Ковальчук Катерини Сергіївни на тему: «Особливості морфогенезу яєчників потомства щурів після введення прогестерону самкам під час вагітності» (анатоמו-експериментальне дослідження), (наукові керівники: Заслужений діяч науки та техніки України, доктор медичних наук, професор Волошин М. А.; завідувач кафедри анатомії людини, оперативної хірургії та топографічної анатомії, доктор медичних наук, професор Григор'єва О.А.) є закінченим науковим дослідженням, в якому висвітлені нові наукові положення щодо особливостей морфогенезу яєчників потомства лабораторних щурів у постнатальному періоді онтогенезу та їх реактивність внаслідок впливу прогестерону у під час

внутрішньоутробного розвитку. За оформленням і структурою дисертаційна робота відповідає основним вимогам, представленим до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

ВИСНОВОК

Розглянувши дисертацію Ковальчук Катерини Сергіївни на тему: «Особливості морфогенезу яєчників потомства щурів після введення прогестерону самкам під час вагітності» (анатомо-експериментальне дослідження) та наукові публікації по темі дисертації, визначивши особистий внесок у всіх зарахованих за темою дисертації наукових публікаціях, опублікованих із співавторами, а також за результатами попередньої експертизи, вважаємо, що робота є актуальною і представляє собою повністю закінчену наукову працю, проведену із застосуванням сучасних методів морфологічних досліджень, має наукову новизну, практичну значимість, адекватна поставленій меті та містить висновки, які відповідають задачам. В роботі відсутні порушення академічної доброчесності. Біоетична експертиза проведених досліджень підтверджена висновком Комісії з біоетики Запорізького державного медичного університету № 14 від 19.12.2019 року, за результатами перевірки дослідницької апаратури, на якій виконувалися дисертаційні дослідження, видано Експертний метрологічний висновок № 309 від 09.01.2020 р. Дисертаційна робота повністю відповідає вимогам, передбаченим п.п. 10, 11 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 6 березня 2019 року, відносно дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії та може бути рекомендована до офіційного захисту в спеціалізованій вченій раді.

Комісія рекомендує ректору ЗДМУ порушити клопотання перед МОН України про утворення спеціалізованої Вченої ради для розгляду та проведення разового захисту дисертації Ковальчук Катерини Сергіївни у складі:

Голова спеціалізованої вченої ради: доктор медичних наук, Сирцов Вадим Кирилович, професор, завідувач кафедри гістології, цитології та ембріології Запорізького державного медичного університету МОЗ України, м. Запоріжжя;

Рецензент: доктор медичних наук, професор Євтушенко Валентина Михайлівна, професор кафедри гістології, цитології та ембріології Запорізького державного медичного університету МОЗ України, м. Запоріжжя;

Рецензент: кандидат медичних наук, професор Авраменко Наталія Вікторівна, завідувач кафедри акушерства, гінекології та репродуктології ФПО

Запорізького державного медичного університету МОЗ України, м. Запоріжжя;

Опонент: доктор медичних наук, професор Хмара Тетяна Володимирівна, професор кафедри анатомії людини Буковинського державного медичного університету ім. М.Г.Туркевича, м. Чернівці;

Опонент: доктор біологічних наук, Сарафинюк Лариса Анатоліївна, професор, завідувача кафедрою фізичного виховання та лікувальної фізкультури Вінницького національного медичного університету ім. М.І.Пирогова, м. Вінниця.

Голова комісії та фахового семінару з попередньої експертизи дисертації, завідувач кафедри гістології, цитології та ембріології ЗДМУ:

доктор медичних наук, професор

Рецензенти:

доктор медичних наук, професор

кандидат медичних наук, професор

В.К.Сирцов
маскорунна підпис В.М.Євтушенко
ПІДТВЕРДЖУЮ Н.В.Авраменко
ч. відділ кадрів Запорізького державного медичного університету
м. 02 20 вер. Підпис Дудуканова

Н.В.Авраменко

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ НА ТЕМУ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Григор'єва О.А., Ковальчук К.С. Особливості внутрішньої будови яєчників потомства щурів після введення прогестерону під час вагітності. *Вісник наукових досліджень*. 2018. № 2 (91). С. 125–128. (Дисертант виконав дослідження та проаналізував отримані результати).
2. Григор'єва О.А., Ковальчук К.С. До питання про класифікацію фолікулів яєчників щурів. *Морфологія*. 2018. № 12(4). С. 116–121. (Дисертант самостійно проаналізував джерела літератури та інтерпретував отримані результати).
3. Ковальчук К.С. Особливості розподілу та динаміки клітин сполучної тканини яєчників потомства щурів після введення прогестерону під час вагітності. *Вісник проблем біології та медицини*. 2019. Т.2, №149. С. 277–281. (Дисертант виконав дослідження та аналізував отримані результати).
4. Kovalchuk K.S. Dynamics of ovaries' follicles of rats offspring during the first three month of postnatal life in norm and after introduction of progesterone during pregnancy. *Deutscher Wissenschaftsherald*. 2019. № 3. P.34-39. URL: DOI:10.19221/2019310. (Дисертант виконав дослідження та аналізував отримані результати).
5. Волошин М.А., Тополенко Т.А., Зінич О.Л., Ковальчук К.С. Неприятливий вплив прогестерону на розвиток репродуктивних органів потомства. *Фундаментальні та клінічні аспекти фармакології: тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. уч., пам'яті професора В.В. Дунаєва, м. Запоріжжя, 24 – 25 листопада 2016 р. Запоріжжя, 2016*. С. 32–33. (Дисертант виконав дослідження та аналізував отримані результати).
6. Волошин М.А., Ковальчук К.С. Особливості динаміки маси тіла потомства щурів після введення прогестерону вагітним самкам. *Сучасні аспекти медицина та фармації: тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. уч., м. Запоріжжя, 11 – 12 травня 2017 р. Запоріжжя, 2017*. С. 24. (Дисертант аналізував отримані результати).
7. Ковальчук К.С., Тополенко Т.А. Динаміка маси тіла потомства самок щурів у нормі та після дії прогестерону під час вагітності. *Актуальні питання клінічної медицини: тези за матер. XI всеукр. наук.-практ. конфер. мол. вч., м. Запоріжжя, 27 жовтня 2017 р. Запоріжжя, 2017*. С. 32-33. (Дисертант виконав дослідження та аналізував отримані результати).

8. Ковальчук К.С., Булига В.С., Григор'єва О.А. Особливості співвідношення структур яєчників потомства щурів після введення прогестерону під час вагітності. *Здобутки клінічної та експериментальної медицини: тези доп. підсум. LXI наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 7 червня 2018 р. Тернопіль, 2018. С. 230 – 231. (Дисертант виконав дослідження та аналізував отримані результати).*
9. Ковальчук К.С., Тополенко Т.А., Булига В.С. Особливості динаміки площі фолікулів яєчників потомства щурів після дії прогестерону під час вагітності. *Сьогодення біологічної науки: матер. II Міжнар. наук. конф., м. Суми, 9-10 листопада 2018 р. Суми, 2018. С. 203 – 204. (Дисертант виконав дослідження та аналізував отримані результати).*
10. Ковальчук К.С. Особливості динаміки і співвідношення фібробластів та фіброцитів у яєчниках потомства щурів після внутрішньоутробної дії прогестерону. *XXIII Міжнародний медичний конгрес студентів і молодих вчених: матер. конгресу, м. Тернопіль, 15 – 17 квітня 2019 року. Тернопіль, 2019. С. 294 – 295. (Дисертант виконав дослідження та аналізував отримані результати).*
11. Ковальчук К.С., Булига В.С. Особливості динаміки та співвідношення фолікулів, сполучної тканини та судинного русла яєчників потомства щурів протягом першого місяця життя після введення прогестерону у період вагітності. *Актуальні питання сучасної медицини і фармації: наук.-практ. конф. з міжнар. уч. молод. вч. та студ., м. Запоріжжя, 13 – 17 травня 2019 року. Запоріжжя, 2019. С. 10 – 11. (Дисертант виконав дослідження та аналізував отримані результати).*
12. Ковальчук К.С., Тополенко Т.А. Особливості динаміки макрофагоцитів у текашарі фолікулів яєчників потомства щурів після введення прогестерону під час вагітності. *VII конгрес наукового товариства анатомів, гістологів, ембріологів, топографоанатомів України: матер. конгресу, м. Одеса, 2 – 4 жовтня 2019 р. Одеса, 2019. С. 345-347. (Дисертант виконав дослідження та аналізував отримані результати).*